

hláska

H

Zvláštní číslo věnované konferenci Dějiny staveb Nečtiny 5.4. – 8.4.2001

Pořadatel

Klub Augusta Sedláčka,
Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň

Partneři

Magistrát města Plzně
Památkový ústav středních Čech v Praze,
Ústav dějin architektury Fakulty architektury ČVUT,
Západočeské muzeum v Plzni,
Západočeská univerzita v Plzni.

Vedení konference

Předseda konference : Doc. Ing.arch. Jiří Škabrada, CSc.
Předsedající sekcí :
Hrady, zámky, tvrze : PhDr. Tomáš Durdík, DrSc
Církevní stavby : JUDr. Jiří Varhaník
Města : Ing.arch. Milena Hauserová
Lidová architektura: Doc. Ing.arch. Jiří Škabrada, CSc.
Metodika SHP + různé : Ing. Petr Macek

Informační platforma

Konference Dějiny staveb bude v období mezi ročními zasedáními pokračovat na Internetu. Těmto i dalším otázkám zlepšení komunikace v oboru bude věnována informace v bloku krátkých informací.

www.evida.cz/shp

Program

Čtvrtek 5.4.	od 16 hod	Ubytování účastníků
Pátek 7.4.		
9:00 -	10:00	Presence, občerstvení
10:00 -	10:15	Zahájení
10:15 -	12:30	sekce hrady
12:30 -	13:30	oběd
13:30	15:30	sekce hrady
15:30	16:00	přestávka
16:00	17:30	sekce církevní stavby
17:30	18:00	představení sborníku 2000
18:30	19:30	večeře
19:30	21:30	panelová diskuse
Sobota 8.4.		
7:30	8:30	snídaně
8:30	10:30	sekce města
10:30	11:00	přestávka
11:00	12:30	sekce lidová architektura
12:30	13:30	oběd
13:30	16:00	sekce metodika SHP
16:00	16:30	přestávka
16:30	18:00	sekce metodika SHP
18:30	19:30	večeře
19:30	21:30	blok krátkých informací
Neděle 9.4.		
7:30	8:30	snídaně
8:30	odjezd na exkurzi (Plasy, Hubenov, Mariánská Týnice, Lednice)	
17:00	příjezd do Plzně	

Podrobnosti k zájezdu na předposlední straně

Ještě k loňské konferenci

Na tomto místě se sluší poděkovat všem, kteří přispěli ke zdaru konference v roce 2000. Členům výboru, vedoucím sekcí i členům plzeňské pobočky KAS, kteří zajistili pomocné práce nutné k chodu konference.

Celkové náklady vyly vyčísleny na cca 55 000 Kč. V tom byla doprava účastníků, zájezd, ubytování organizátorů, nájem techniky, poštovné, tisk materiálů, vybavení panelové výstavy a další položky. Hlavní výdaj pak byl příspěvek na tisk sborníku. Konference takto skončila s nulovým ziskem, jak odpovídá statutu pořadatele. Náklady byly hrazeny ze dvou zdrojů: grantu města Plzně na kulturní projekt „Konference stavebněhistorické průzkumy“ a dále z prostředků Klubu Augusta Sedláčka.

Uvedené náklady jasně ukázaly, že konference musí být do budoucna částečně placena. Proto bylo pro letošní rok jejího pořádání zadáno specializované agentuře – Sdružení EVIDA.

Chtěli bychom i nadále, aby konference byla místem setkávání amatérů i profesionálů, aby plnila úkoly vědecké i společenské, aby zůstala nezávislá na jakémkoliv vedoucí úloze kohokoliv, aby svou činností napomohla rozvoji oboru, který si dala do svého názvu. Prostě aby zůstala věrna odkazu zakladatele KAS – Pepíka Milera.

(PM)

Pepíkovi Milerovi

*Před časem nacházel jsi hrady
Bez kouska zdí Jen řekl's Tady
Honil's nás po nich jako herky
Říkali jsme jim drnoberky*

*Pak přišlo neúprosné kvínde
A ty jsi dneska někde jinde
V místech o kterých nemám žajnu
Vím že nás vidíš*

Z Himmelsteinu

Zdeněk Dragoun, Nečtiny 7.4.2000

Sborník konference Dějiny staveb 2000

Úkolu vydat texty referátů se ujal Památkový ústav středních Čech. Vyšlo jako číslo časopisu Průzkumy památek ročník VIII, číslo 2.

Toto zdařilé dílo s vysokou grafickou i tiskovou úrovní se prodává za neuvěřitelných 160 Kč. Neváhejte, protože příští sborníky již tak levné nebudou, zejména proto, že dosud není určeno, jak bude sborník ročníku 2001 vydán.

Přehled otištěných referátů :

Konference Dějiny staveb

Zdeněk Dragoun

Pozdně gotická dělová bašta na hradě Roupově

Jan Anderle - Jiří Škabrná

Románská fáze hradu ve Skalné

Tomáš Karel - Vilém Knoll

Ke stavební podobě raně gotického paláce hradu Valdeka

Vladislav Razím

Hrad Vlčtejn a jeho stavební proměny

Milan Novobilský - Petr Nožička - Petr Rožmberský

Panská sídla, kostely a špitál ve Velkém Boru u Hořádovic ve světle archivních pramenů a archeologických nálezů

Josef Smitka

Jeskynní hrady ve střední části Evropy

Zdeněk Fišera

Tvrz ve Svinné, možnosti a výsledky hloubkového stavebně historického průzkumu

Tomáš Karel

Tvrz ve Volyni, k problematice vztahů stavebně historického průzkumu a archeologického výzkumu

František Kašička

Příspěvek k otázce plešnické tvrze

Milan Novobilský - Petr Rožmberský

Stavebně historický průzkum feudálního sídla v Dolnicích

Ladislav Svoboda

Potvrzení nálezu románské vstupní říše v domě čp. 460/I na Staroměstském náměstí v Praze

Zdeněk Dragoun

Vývoj domu čp. 126 v Plzni, pokus o interdisciplinární průzkum památky

Jan Anderle - Radek Široký

Bašta Špýchar a opevnění říše ostrožny Nového Města nad Metují

Jiří Slavík

Předpisy pro stavbu civilních domů v pevnostech Josefov a Terezín z roku 1782 a jejich uplatnění v Josefově

Jan Čížek

Barokní domy v Karlových Varech

Lubomír Zeman

Projekty vesnických staveb v 19. století a jejich realizace

Martin Ebel - Jiří Škabrná

Několik poznámek ke studiu půdorysné struktury venkovských sídel na území Čech

Jan Pešta

Sýpky s dvojitým krovem na Plzeňsku a Plánsku

Karel Foud

Kostel sv. Jakuba v Hostouni

Zdeněk Procházka

Poznámky ke gotické stavební podobě bývalé kaple sv. Kateřiny v Rožmberku nad Vltavou

Jan Sommer

Barokní přestavba kostela sv. Vavřince v Kostomlitech pod Milešovkou

Vít Honys

Bývalý špitální kostel sv. Jana Evangelisty ve Švihově

Linda Čiháková

Nové poznatky o stavebním vývoji kostela Narození Panny Marie v Kostelci nad Vltavou

Jan Adámek - Jiří Varhaník

Průzkumy a dokumentace historických krovů v roce 2000

Jiří Bláha

Cihly jako datovací materiál

Karel Nováček

Některé metody měření ve špatně přístupných dutinách a podzemních prostorách

Antonín Majer

Dvě poznámky o stavebně historických průzkumech z pohledu památkové péče

Miloš Solář

Dokumentování v památkové péči a kritérium památkové hodnoty

Vít Jesenský

K diskusi o metodice stavebně historického průzkumu

Petr Macek

PRŮZKUMY

PAMÁTEK

11/2000

PAMÁTKOVÝ ÚSTAV STŘEDNÍCH ČECH V PRAZE
SOUČASNÝ PROFESSIONÁLNÍ PRACOVNÍKU PAMÁTKOVÉ PEČE

MM

Přehled referátů

hrady, zámky, tvuze			
Horní hrad v Bečově	Jan Anderle	Dům čp. 57 v Lounech	Martin Ebel, Jiří Škabrada
Skalní hrady francouzsko-německého pomezí	Zdeněk Fišera	Digitální zpracování SHP Domu pána z Kunštátu v Brně	Jan Eliáš
Tvrz a zámek Chvaly ve stavebněhistorických proměnách	František Kašická	Jihlavské renesanční domy – osvětlení síně	Milena Hauserová
Ikonografický pramen k úpravě hradu Buben Klubem československých turistů	Luděk Krémář	Příspěvek ke stavebnímu vývoji pražských domů U zelené žáby a u Tří bubnů	Miroslav Kovář
Neobvykle fešený krk hradu Pofešina	Ondřej Malina	K počátkům kamenné profánní architektury v Brně	David Merta Jaroslav Sadilek
Komunikační schéma hradu Rabí	Milan Novobilský		
Oprava fasád hradu Rychmburk	Jiří Slavík		
Hrad Blansko a jeho stavební vývoj	Jan Štětina		
K možnostem datování fortifikační architektury	Jiří Varhaník		
Dendrochronologický průzkum hradů na Zlínsku	Radim Vrla		
církevní stavby			
Příspěvek k poznání panských kostelů.	Petr Heřman		
Dům čp. 117 v Rokycanech – osudy SHPi	Tomáš Karel		
Barokní přestavba kostela sv. Martina ve Rtyni nad Bílinou	Vít Honys		
Kaple sv. Floriána v Bděněvsi	Václav Chmelík		
Dokumentace a stavebněhistorická analýza krovu kostela sv. Kříže v České Lípě	Michal Panáček		
Mělnice a Bukovec - příspěvek k poznání věží dvou vesnických kostelů z Demänovicka	Zdeněk Procházka		
Ke stavebnímu vývoji kostela sv. Bartoloměje v Pelhřimově,	Vladislav Razím		
města			
Nárožní dům v Plzni	Jan Anderle	Kresebná rekonstrukce dvou zaniklých krovů na Jičínsku	Jiří Bláha
Středověké opevnění města Broumová	Jan Čížek	Cihly jako datovací materiál?	Martin Ebel
Plzeňské vily ze závěru 19. a z 1. pol. 20. stol. - problematika poznání a zachování staveb	Petr Domanický	Proměna vytápěcích systémů v 19. století	Martin Ebel, Jiří Škabrada
		Úkoly SHP v kontaktním českobavorském pomezí	Hana Hanzlíková
		Hloubkový stavebněhistorický průzkum pro potřeby památkové péče	Vít Jesenský Michael Rykl
		Co vzala voda. Dokumentace průzkumu zátopové oblasti vodního díla Orlick	Pavel Kodera
		Ionizující záření při studiu stavebních památek	Ladislav Musílek
		Založení fotogrammetrické databáze památkových objektů	Karel Pavelka
		Několik poznámek o SHP ve vztahu k obnově fasád	Miloš Solař
		Poznámka k průzkumům a dokumentaci historických krovů	Jan Sommer
		K některým poznatkům z průzkumu hospodářských dvorů	Jan Žižka

Anotace referátů

(fazeno podle příjmení autorů)

Plzeňský nárožní dům

Jan Anderle

Průzkum nárožních domů v Plzni na dosud sledovaném počtu objektů ukazuje zvýšenou četnost, s niž se uplatňuje typ šípkového domu. Přetrvávají problémy datování a zlomkovitosti materiálu.

Opevnění Plzně v nalezech z poslední doby

Jan Anderle

Stavebně historické a archeologické práce v prostoru bývalého opevnění odhalily v několika úsecích relikty příhradové uličky, hlavní a parkánové hradby, Říšské brány z raně barokního období a předbrany Pražské brány,

v němž byl mj. rozpoznán výtvarný projev Václavské gotiky.

Kresebná rekonstrukce dvou zaniklých krovů na Jičínsku

Jiří Bláha

Krov bývalé panské sýpky ve Střevači na Jičínsku a trojkřídlé budovy tzv. "Čestného dvora" u Valdštejnské loggie v jičínském Libosadu byly v průběhu 19. století zhotoveny velmi úsporným způsobem, který spočíval ve znovupoužití většího množství trámů z původních konstrukcí krovů. Na základě rozboru pozůstatků (dlabů) po předchozích tesáckých spojích a z jejich rozmístění na druhotně

použitých trámech je možné provést velmi přesnou geometrickou rekonstrukci plných příčních vazeb původních krovů z konce 17. století (Střevač) a ze 30. let 17. století (Libosad). Součástí průzkumu jednotlivých konstrukcí bylo i dendrochronologické datování, které potvrdilo předpoklad, že jde skutečně o dřevo kácené v době vzniku staveb.

Středověké opevnění města Broumova

Jan Čížek

Příspěvek se zabývá rozborem písemných a obrazových pramenů ke středověkému opevnění města Broumova a na základě zachovaných zbytků se snaží o jeho rekonstrukci.

Vznik tohoto fortifikačního systému je poměrně přesně datován. Měšťané začali o jeho stavbě uvažovat na základě listiny Karla IV. ze 16. června 1348, kdy bylo město nadáno stejnými právy, jaká měla královská města Kladsko a Hradec Králové, jeho výstavbu pak předpokládáme přibližně mezi léty 1360 - 1380. Skládalo se z jediné hradební zdi na hraně svahu. Hradba byla zpevněna přibližně třinácti hranolovými a půlválcovými věžemi a opatřena dvěma branami (Horní brána - Obertor a Dolní brána (Niedertor) a čtyřmi fortami. Severovýchodní nároží města bylo navíc chráněno areálem hradu přestavěného na klášter, opevnění zesilovaly také strmé skalnaté srázy a mlýnský náhon na východní straně města a hluboké koryto potoka na jihozápadě. Opevnění bylo zesíleno pravděpodobně začátkem 15. století (vnější opevnění Dolní brány) a před polovinou 16. století (nový pás opevnění na západní straně města se zemními baštami, zemní barbakán před Horní branou). Po likvidaci bran (v letech 1826 a 1841) byla většina opevnění zbořena. Nejvýraznějšími zbytky jsou věže chránící Lázeňskou a Kostelní fortu. Výjimečnost věže Kostelní fortu spočívá v tom, že její valeně zaklenuté přízemí sloužilo jako kostnice a bylo vyzdobeno dodnes částečně zachovanou gotickou freskou. Jedná se tedy o vzácný příklad spojení sakrální a fortifikační funkce v jedné stavbě.

Broumovské městské opevnění hodnotit jako příklad použití časově i provenienčně různých opevnovacích prvků v jednom fortifikačním systému. Je to snad výraz položení města na česko-slezském pomezí, kdy město přijímalo podněty z obou stran.

Plzeňské vily ze závěru 19. a z 1. pol 20. stol - problematika poznání a zachování staveb

Petr Domanický

Několik příkladů kvalitních vilových objektů z období závěru 19. a z 1. poloviny 20. století, realizace významných českých architektů, na území vilové čtvrti Lochotín a Bezovka a v Doubravce a v Hradišti.

Možnosti poznání a problematika chování objektů s ohledem na způsob jejich využití, přístup vlastníka, památkovou ochranu objektů apod. (průběžná kultivovaná údržba, postupná degenerace, devastace objektu, celková rekonstrukce).

Secesní objekt z období krátce před r. 1900 na Karlovarské třídě, vily ve stylu moderny v ulici B. Němcové z r. 1915 a zpočátku 20. let v Mánesově ulici, funkcionalistická vila z 1. poloviny 30. let na

Masarykově třídě a vily ze závěru 30. Let v Kostincové ulici.

Penikov - bývalý mlýn a pila čp. 24 u Doubku *Stanislav Dvořák*

Proměna vytápěcích systémů v 19. století

Martin Ebel Jiří Škabrada

V průběhu 19. století dochází ve všech vrstvách společnosti k revoluční proměně vytápěcího systému. Ta sice není v principu neznámá, ale chybí její zásadní uspořádání s přesnějším datováním a vědomí její univerzální platnosti na celém našem území. Tato proměna radikálně poznamenala typickými adaptacemi starší systémy s dynamikovými (černými) kuchyněmi a zapříčinila vznik odlišné, novodobé typologie obytných domů zejména v městském prostředí.

Dům čp. 57 v Lounech

Martin Ebel Jiří Škabrada

Nezaslouženě málo známý, významný gotický a renesanční městský dům. V referátu budou zmíněny poznatky, přispívající k řešení některých obecněji zajímavých problémů: dům na široké parcele, roubená obytná místnost, velká síň, druhé vytápěcí místo.

Rozměry cihel jako datovací materiál?

Martin Ebel

V návaznosti na loňský referát "Cihly jako datovací materiál" bude na základě písemných pramenů učiněn pokus stanovit dobu, od kdy lze datovat stavby dle rozměrů cihel.

Digitální zpracování SHP Domu pánu

z Kunštátu v Brně

Jan Eliáš

Původně gotický objekt vzniklý spojením domů na dvou městištích. Od druhé pol. 14. stol. byl svobodným zemskodeskovým domem pána z Kunštátu. Perníkemové jej po rozšíření o další dům v 80. letech 16. století dali přestavět na pohodlný renesanční městský palác, vybavený nádvorím s arkádami. Počátkem 18. století spojený dům zakoupilo město, aby jej přičiněním stavitelů Petra Kollera a Mořice Grimma přeměnilo na městskou tržnici - barokního předchůdce obchodních domů se stánkovým prodejem. Naposled byl dům zásadně rekonstruován v letech 1952 - 1955 podle projektu architekta Mojmíra Kyselky. Elaborát SHP v digitálním zpracování.

Skalní hrady francouzsko-německého pomezí

Zdeněk Fišera

Skalní hrady v oblasti Francouzsko-německého pomezí se nacházejí ve střední a severní části pohoří Vogézy. Ze 70 skalních hradů se polovina nachází na dnešním území Německa v Porýnské Falcii. Druhá polovina hradů leží ve Francii, 10 v Lotrinsku a 25 v Alsasku. Nejstarší skalní hrady této oblasti jsou románského původu a pocházejí z 12. a první poloviny 13. století. Řada těchto hradů, převážně na dnešní německé straně hranice, byla císařským majetkem a tvořila oporu panovnické moci. Jen část hradů vznikla až později, většinou ve 14. století.

Oproti skalním hradům naší česko-saské skalní oblasti se tyto hrady udržely ještě v období renesance a raného baroka, kdy jejich účel byl stále více obytný. Ze 70 zcela či částečně skalních hradů této oblasti není v původní podobě zachován ani jediný a pouze dva jsou dodnes stojící. Skalní hrady francouzsko-německého pomezí se značně odlišují od skalních hradů naší česko-saské oblasti. Naprostá většina těchto hradů vznikla na vysokých pískovcových útvarech, rozdělených na samostatné bloky oddělené přirozenou průrvou či umělým přerušením v podobě skalních šljových příkopů. Vnitřní jádra skalních hradů obsahují pozůstatky obytných staveb, většinou zapuštěných do skalního podloží a vyzděných mnohdy hodnotnou architekturou Štaufského období. K nejpozoruhodnějším součástem patří ústřední, částečně obytné věže. Válcové věže se u zdejších skalních hradů, podobně jako i v naší oblasti, vůbec nevyskytuji. Věže na falckém území jsou vždy hranolového tvaru; pro oblast Alsaska-Lotrinska jsou pozoruhodným jevem pětihranné věže. Tyto hranaté bergfridy tvořily hlavní záštitu vnitřního hradu, byly vždy zbudovány do čela hradní obrany. Jejich základním tvarem je sice čtverec nebo obdélník, proti nepříteli jsou však opatřeny mohutným břitem na odrážení případných střel. Pouze u jedné třetiny těchto hradů můžeme pozorovat ve skále tesané světnice, sály a sklepny prostory. V mnohých případech zcela jistě pochází až z mladší stavební etapy. Hlavním prvkem zařazení těchto hradů ke skalním je jejich typický vstup, odlišující je od ostatních hradních typů. Asi u 80 % těchto hradů je vstup veden pomocí ve skále vysekaného schodiště, tunelovitým schodištěm, po skalní rampě či skalní průrvou. V některých případech byl vstup na horní plošinu veden vyzděnou schodištěm věži, a jen zcela výjimečně klasickým způsobem. Dalšími prvky těchto hradů jsou skalní reliky, tedy části hradu jen dílem zapuštěné do skály, tesané obilnice, tesané studny a cisterny či ke skále záseky připojená obranná zařízení. A dobře viditelné ve skále vysekané příkopy.

Roubené patrové sýpky severního Plzeňska

Karel Foud

Oblast severního Plzeňska je nositelkou svébytné stavební kultury roubených patrových sýpek s pavláčkou, jejichž rozšíření lze ve zkoumaném regionu sledovat

v pásmu vymezeném Manětinem, Kralovicemi a Jarovem. Ve valné většině jde dosud o objekty celodřevěné, které jsou dokladem frekventování staveb se srubovými konstrukcemi v oblastech ležících severně od Plzně ještě v 1. polovině 19. století, kam také patrně ve valné většině spadá doba vzniku popisovaných budov. Vedle dispozičního uspořádání interiéru, situování staveb v rámci jednotlivých usedlostí nebo způsobu řešení schodišť do patra zde zaslouženou pozornost poutají sklepy, převážně opatřené kamennými valenými klenbami, zakládané s určitou pravidelností pod vzpomenutými objekty. V rámci zjištění rozšíření roubených patrových sýpek s pavláčkou v regionu severního Plzeňska byla zvýšená pozornost věnována tém obcím, kde se stavby dochovaly ve větší míře. Patří mezi ně také vesnice Jarov (o. Plzeň-sever), která si především díky mimořádnému souboru roubených sýpek

vzpomenutého typu zaslouha zvýšenou pozornost nejen ze strany badatelů, ale i institucí státní památkové péče. (anotace k referátu K.Fouda "Roubené patrové sýpky s pavláčkou na severním Plzeňsku")

Úkoly SHP v kontaktním českobavorském pomezí

Hana Hanzliková

Akce záchrany a obnovy kostela Nanebevzetí P. Marie ve Starém Sedle probíhala bez SHP. Pro nedostatek finančních prostředků došlo pouze k obnově vnějšího pláště, interiér je dále havarijní. Výzkum stavby potvrdil její unikátní středověké fáze. Obdobný osud má celá řada cirkevních staveb v českobavorském pomezí. Cílem badatelů a zpracovatelů SHP musí být nejen exaktní poznání a dokumentace stavby, ale i úsilí o její záchranu.

Jihlavské renesanční domy - problém osvětlení dvorany

Milena Hauserová

Příspěvek se zabývá horní síní v dispozici domu v 16. století. U domů, jejichž prostorové změny znemožnily prosvětlení horní síně z nádvorního průčeli se hledaly způsoby k osvětlení shora. U domů patrových to byly osvětlovací otvory ve stropě horní síně (ve variantě plochostropé i klenuté). U domů vícepatrových navíc prosvětlení okny v obvodových stěnách vytažených nad rovinu střechy, případně kombinace obou typů. Zánik sledovaného jevu při přestavbách zanechává stopy. Lze předpokládat obecnější rozšíření.

Příspěvek k poznání panských kostelů

Petr Heřman

Vedle centrálních staveb (rotund) je pro naši raně křesťanskou architekturu typický i kostel na obdélném půdorysu. Zpočátku se vyskytuje sice jen výjimečně, ale již od 11. století četněji. I když tento typ je náročnější z hlediska vytýčení, dává daleko větší možnosti při řešení vnitřního prostoru a jistě i proto postupně vytlačuje rotundy. Tyto obdélné stavby se šíří i na českém venkově u panských tvrzí, jejichž fortifikačního systému jsou nezastupitelnou součástí. Jejich architektura je podřízena právě i tomuto účelu a zůstává velice prostá. Lokality, kde vznikají tyto stavby dodnes nesou názvy, které již na první pohled vydávají svědectví o historii těchto míst. Většinou jsou odvozeny od starých českých jmen drobných šlechticů, kteří byli stavebníky těchto kostelíků. Teprve později, během 12. a počátkem 13. století se dá hovořit o vlivech Štaufských, zatímco původní, nikterak zvláště charakterizovaná architektura k nám pravděpodobně přišla ze Saska. Mezi předštaufské obdélné kostelíky lze zařadit i Myslivský, jehož nově odkrytou románskou architekturu jsem kdysi popsal. Podobných nálezů lze očekávat ještě mnohem více, jak napovídá například "kaple" ve Zdiměřicích u Prahy. Daleka pozoruhodnější je však odkrytí románské fasády na místě, kde se to neočekávalo. Tento dosud utajený nález ve svém referátu podrobněji popíši.

Barokní přestavba kostela sv. Martina ve Rtyni nad Bílinou

Vít Honys

Kaple sv. Floriána v Bděněvsi

Václav Chmeliř

Česká vesnice se skrývá řadu drobných staveb, které mohou uniknout pozornosti badatelů. Jednou z nich je i kaple sv. Floriána v Bděněvsi. Svou podobou se váže na kostel v sousední vsi Kozolupy, který je připisován Antonínu Haffeneckerovi. Kaple vykazuje řadu shodných detailů s uvedeným kostelem a lze ji zřejmě také přifadit k dílu tohoto pozdně barokního architekta.

Hloubkový stavebněhistorický průzkum pro potřeby památkové péče I.

Vít Jesenský

- 1) charakteristika a specifika hloubkového SHP včetně jeho rizik
  - 2) otázka legitimnosti hloubkového průzkumu (z hlediska stavu památky, záměru dalšího nakládání s ní, kompetence zadavatele i zpracovatele průzkumu)
  - 3) realizační řešení (organizační, metodické)
- Příspěvek bude ilustrován příklady z hloubkových průzkumů provedených arch. Ryklem na středočeských zámcích a tvrzích v Popovicích, Komorním Hrádku a Brnkách.

Dům čp. 117 v Rokycanech - osudy SHP

Tomáš Karel

Na rokycanském předměstí stojí empírový patrový dům, který vznikl přestavbou josefinskými reformami zrušeného kostela sv. Petra. Dům prošel rozsáhlou rekonstrukcí v pol. 70-tých let. Rekonstrukci předcházelo zpracování SHP atel. SÚRPMA. Průzkum předpokládal čistě teoreticky složitý stavební vývoj s románskými a gotickými konstrukcemi, který však nedoložil. Bohužel, jak bylo a dosud mnohdy je obvyklé, nebyly výsledky korigovány během stavebních prací. Poznání stavebního vývoje tak dnes zpětně umožňuje pouze poměrně kvalitní fotodokumentace průběhu prací. Ta ve svém výsledku po důkladné analýze umožňuje zcela nový pohled na stavební vývoj objektu v jádru vrcholně gotické stavby s uplatněním cihelných konstrukcí. Příspěvek je věnován metodice nestandardního průzkumu a možnostem poznání.

Tvrz a zámek Chvaly ve stavebněhistorických proměnách

František Kašička

SHP zámku ve Chvalech (Praha 9) představuje klasické zpracování průzkumového pasportu objektů historického původu pro základní potřeby rozhodování o budoucí náplni a možnostech zásahů do dlouhodobě zanedbávané památky. Z gotické tvrze ve Chvalech zůstal pouze díl věže, obsažený v závěru kaple sv. Anny. Dnešní hlavní zámecká budova je od sklepů po hlavní části renesanční novostavbou, později barokní a klasicistní adaptace základní renesanční charakter hmoty i dispozice ušetřily. V 1. polovině 18. stol. byla zámecká kaple upravena na presbytář nově přistavěné kostelní lodi. Hmotovou proměnu komplexu uzavřela přistavba novorománské věže.

Co vzala voda. Dokumentace průzkumu zátopové oblasti vodního díla Orlík

Pavel Kodera

Příspěvek informuje o archivním materiálu uloženém v Archivu AV ČR v Praze. Materiál vznikl z činnosti "Komise pro vodní hospodářství ČSAV", již byl v polovině 50. let svěřen úkol prozkoumat, zdokumentovat a připravit zabezpečit veškeré historické, archeologické i přírodní památky, které měly být zničeny v důsledku napuštění orlické přehrady. Vedoucím pracovní skupiny pověřené tímto úkolem byl jmenován Zdeněk Wirth. Průzkum probíhal v letech 1957-1960 v několika podskupinách, které zahrnovaly výzkum přírodnědecký, výzkum archeologický, výzkum památek historických, výzkum národopisný a výzkum urbanistický a krajinný.

Dokumentace uložená v Archivu AV ČR představuje 19 archivních kartonů, několik balíků skic a několik kartoték. Kromě velice bohaté fotografické i filmové dokumentace zde lze nalézt např. půdorysy, nárysy fasád, situace a perspektivy mnoha vesnických stavení z různých lokalit, kresby a mapy urbanisticko-strukturálního průzkumu, dokumentaci některých stavebních historických památek (kostel sv. Mikuláše ve Zvíkovském Podhradí, lovecký zámeček "Nákle" u Orlického) či kartotéky k etnograficko-folkloristickému a umělecko-historickému výzkumu.

Příspěvek ke stavebnímu vývoji pražských domů U zelené žáby a u Tří bubnů

Miroslav Kovář

Přestože dům U zelené žáby a U tří bubnů nebyl naši literatuře neznám (např. Čarek, Libal, Mencl, Baťková a kol.), poznatky o složitém stavebním vývoji tohoto komplexu se omezily jen na vymezení základní dispoziční analýzy s poukazem na výskyt raně gotického jádra v zadní části domu č.p. 13/I a křížové žebrové klenby v přízemí. V domě č.p. 14/I bylo upozorněno na obvodové zdí z gotických cihel.

Při právě probíhající rekonstrukci mohlo být významnou měrou upřesněn stavební vývoj obou objektů. Této možnosti nebylo využito a naopak velmi necitlivá rekonstrukce redukovala možnosti dalších eventuelních průzkumů na minimum. Autor příspěvku měl možnost z části sledovat průběh stavebních prací a některé z mnohých nálezů dokumentujících stavební vývoj objektů dokumentovat. Přestože jde jen o torzo možných informací bylo možno upřesnit dosavadní poznatky.

Ikonografický pramen k úpravě hradu Buben Klubem československých turistů

Luděk Krčmář

Na sklonku dvacátých let 20. století zakoupil Klub československých turistů zřízeniny hradu Buben (Plzeň - sever). Téměř okamžitě bylo přistoupeno ke konzervaci a úpravě objektu, který znamenal jeho záchrannu. Jednalo se, v té době, o jedenu z největších akcí KČT na území Západních Čech. V depozitářích Západočeského muzea v Plzni - odd. novějších dějin byla nedávno nalezena zajímavá fotodokumentace těchto

úprav, z které se můžeme plastičtěji obeznámit a posoudit průběh a rozsah této akce.

Neobvykle řešený krb hradu Pořešina

Ondřej Malina

Jedná se o otopné zařízení v paláci hradu Pořešin (ČB). Odtah spalin z krbu nebyl veden sopouchem do komína, ale krátkým kanálem přímo k vnějšímu lici stěny paláce, kde je prostý obdélníkový otvor (jedinou dosud poznatou analogii je podobně řešený krb větrného místa v Příčovech na Sděčansku).

K počátkům kamenné profánní architektury

Brně

David Merta Jaroslav Sadilek

V letech 1997 až 2000 proběhlo v historickém jádru města Brna (Městské památkové rezervaci) několik záchranných archeologických výzkumů, jejichž výsledky přinesly zcela zásadní poznatky o charakteru a vývoji nejstarší městské zděné architektury.

Jedná se o následující výzkumy: parcely domů v ulici Starobrněnská č. 2-4, 6 a 8 (jaro 1997), parcela domu v ulici Orlí č. 3 (podzim 1997), parcela domu na náměstí Svobody č. 8 (podzim 1997 a jaro 1998), rekonstrukce refektáře minoritského kláštera (jaro 1998), sklepní prostory domu v ulici Kobližná č. 10 (podzim 1998), ve vozovce na ulici Poštovské před domem č. 1/3 (podzim 1998), Knihovna Jiřího Mahena ve Schrattenbachově paláci v ulici Kobližná č. 4 (přelom 1998/1999). K uvedeným místům ještě přistupuje archeologický výzkum v areálu minoritského kláštera (ulice Minoritská), který byl prováděn průběžně v letech 1988-1991 a 1998, výzkum v prostorách bývalé mincovny v ulici Mečová č. 2 z let 1990/91 a jeho pokračování v roce 2000, výzkum prováděný při rekonstrukci vozovky na Františkánské (podzim 1999), dohled při průběžné sanaci podzemí v rámci bloků 20 (Dominikánské náměstí), 26 (Poštovská) a 42 (Jakubská, Česká) a další rozsahem menší, či větší akce. Ve všech zmíněných případech byly identifikovány relikty kamenných domů, respektive sklepů, které spojovaly určité společné znaky.

Ionizující záření při studiu stavebních památek

Ladislav Musilek, Martin Kubelík, Tomáš Čechák

Metody využívající poznatky přírodních věd dosahují stále větších úspěchů i v tradičních humanitních oborech, jako jsou dějiny architektury a umění. Ionizující záření je jedním z účinných nástrojů, s jehož pomocí je možné získat informace o původu nebo době vzniku fády materiálů, nevyjímaje ty, které jsou používány v historických stavbách. Typickým příkladem je termoluminiscenční metoda datování, používaná nejčastěji na archeologické nálezy keramiky, ale také na další pálené materiály, zejména cihly. Rovněž znalost složení materiálů, především z hlediska zastoupení minoritních a stopových prvků, může dát cenné informace o jejich místu či době vzniku. Na ČVUT byla v minulých letech vybudována Laboratoř kvantitativních metod výzkumu památek, která se těmito metodami systematicky zabývá. Z analytických metod je dobré vybavena pro radionuklidovou rentgenfluorescenční analýzu, kterou lze provádět též in-situ. Výsledky analýz

fresek na hradě v Žirovnici či na Karlštejně ukazují, že lze získat podklady jak o použitých barvách, tak i o chronologii jejich vzniku. Analýzy cihel rovněž ukazují na významné rozdíly v obsahu některých chemických prvků podle místa původu. V současné době je též testována automatizovaná aparatura vlastní konstrukce pro termoluminiscenční datování a dokončován software pro vyhodnocování stáří a chyb stanovení data. Perspektivně je uvažováno i vybudování zařízení pro datování pomocí opticky stimulované luminiscence.

Komunikační schéma hradu Rabí

Milan Novobilský

Příspěvek řeší některé z mnoha otázek týkajících se přístupových cest a komunikačních spojnic na naši největší hradní zřícenině v období 16. stol., zejména se dotýká možného řešení původního přístupu od tzv. Žižkovy brány do brány na horní I. nádvoří, které nebylo doposud uspokojivě objasněno, a také se zabývá problematikou komunikačních vazeb v prostoru vlastního jádra, tedy vztahu -donjon - lichoběžníková věž - hradební okruh - budova při vstupní bráně.

Dokumentace a stavebněhistorická analýza krovu kostela sv. Kříže v České Lípě

Michal Panáček

Předmětem zkoumání je konstrukce krovu stanového typu. Jím nesená střecha, kryje nevelký gotický kostel z poslední čtvrtiny 14. století, stojící na předměstí středověkého města. Účelem práce je podrobné zdokumentování celku i jednotlivých prvků krovu (plány, fotografie) a jejich konstrukční a historický rozbor. Součástí je i průzkum archivního a ikonografického materiálu, pokus o absolutní dataci pomocí dendrochronologie a porovnání s obdobnými konstrukčními typy krovů u nás. Práce je prezentována ve fázi rozpracování.

Založení fotogrammetrické databáze památkových objektů

Karel Pavelka

V polovině minulého roku byly započaty práce na dlouhodobém projektu s názvem "Fotogrammetrická databáze památkových objektů v České republice". Tento projekt je pokračováním práce Laboratoře fotogrammetrie FSv ČVUT ve spolupráci s Laboratoří kvantitativních metod při výzkumu památek FJFI ČVUT a Státním ústavem památkové péče v Praze. Nejdůstatnější částí projektu je databáze fotogrammetrických dat a produktů v digitální podobě (fotogrammetrické měřické i neměřické snímky, fotoplány, ortofoto, vektorové a 3D vyhodnocení apod.) doprovázená dalšími informacemi technického, historického i obecně popisného rázu. V první fázi je databáze plněna dokončenými projekty za posledních 5 let. Dalšími zdroji jsou rozpracované projekty a projekty zpracovávané jednoduchou technologií podle doporučení CIPA zejména pomocí digitálních komor. Vzhledem k různosti materiálů (obraz, text, souřadnice, plány atd.) nelze přesně odhadnout budoucí potřeby a vývoj. Z tohoto důvodu jsou data obecně popisována pomocí jazyka XML (obdoba HTML pro Internet). XML

má tu výhodu, že je nezávislý na použitém hardware a software. Webovská prezentace, vyhledávací funkce budou odvozeny z XML dokumentů.

Rozbor klenby lodi kostela sv. Josefa v Obořišti (1702 - 11)

Milan Pavlik

Obtížnost interpretace tohoto prostorového útvaru stejně jako u dalších této řady spočívá v nesnadné dostupnosti kleneb. K nejasnostem přispělo i to, že je pokryta iluzivní freskou, která svojí přesvědčivostí, dobrou geometrickou konstrukcí i slušnou malířskou modelací zmátlá zvláště ty badatele, kteří posuzovali tento prostor z fotografií, nikoliv z autopsie. Odborná literatura tak přebírá v mnoha verzích např. omyl zásadního charakteru, kdy ve středním poli namalovanou kopuli (freska) zobrazuje kresebně v půdorysu jakožto jakýsi architektonický prostorový kopulový útvar. Naše měření jasně ukázalo, že taková interpretace nemá s tvarem klenby nic společného. Samozřejmě tento mylný předpoklad vede k mylným závěrům o prostorové povaze lodi kostela.

Především musíme konstatovat, že jde o velmi přibuzné řešení k řešení prostoru i klenby pražského kostela sv. Vojtěše v Praze. Klenební proniky jsou zdůrazněny hranou, ne pasem (původní podoba sv. Mikuláše) nebo žebrem (sv. Markéta). V klenbě vznikají švy, ve kterých se mění geometrická povaha klenby. Důležité prostorové hrany (triumfální oblouk, pas nad chórem), hrany vložené střední části jsou kolmé na hlavní podélnou osu. Tímto základním řešením se velmi přibližují půdorysnému utváření kleneb kostela sv. Vojtěše v Praze. Jak ukazuje fotogrammetrické zaměření, jde o klenbu značně nepřesně vyklenutou. Lze konstatovat, že provedení je možno charakterizovat jako začátečnické provedení bez předchozích větších zkušeností s klenební technikou. Proto ani s autorským příslušenstvím Kryštofovi Dientzenhoferovi není možno souhlasit.

Mělnice a Bukovec - příspěvek k poznání věží dvou vesnických kostelů z Domažlicka

Zdeněk Procházka

Kostel v Mělnici, položené nedaleko Hostouně na Domažlicku, je v odborné literatuře zmiňován jen okrajově. Autoři, kteří se mělnickému kostelu prozatím věnovali, považují za nejstarší část chrámu hranolovou věž, umístěnou v západním průčeli stavby. Její výstavba byla na základě archaicky vyhlížejícího románského okénka prozatím kladena do 13. století.

Při výzkumu objektu v roce 2000 bylo zjištěno, že věž je oproti očekávání mladší než vlastní kostel, od něhož ji odděluje zřetelná spára. Do interiéru věže se otevírá velice dobře zachovaná rozeta osvětlující původní interiér kostela. Stavba vlastního kostela byla patrně dokončena před polovinou 14. století. Věž získal kostel zřejmě v pokročilém 15. století. Těleso věže posloužilo západnímu staticky narušenému průčeli svatyně též jako mohutný opěrák. Proto se spodní část věže konicky rozšiřuje a v přízemí dosahuje její západní stěna sily přes 2,5 m. Štěbinové okénko, které při pohledu zvenku budi dojem značné starobylosti, získalo svůj malrový oblouček v záklenku snad až při některé

z barokních úprav fasády. Prozatím zcela nepovšimnut zůstává kostelní krov, který je zřejmě ještě pozdně středověký.

V souvislosti s mělnickou věží je potřebné se zmínit o románské věži nedalekého kostela v Bukovci u Horšovského Týna. Bukovecká věž se mělnické do značné míry podobá a je též ve spodní části zesílena dvěma opěráky. Ačkoliv je románský původ věže a k ní přiléhající lodi všeobecně znám, nebyla ani bukovecké věži věnována větší pozornost. Románská je totiž pouze spodní část zdiva věže a její východní stěna zachovaná do výšky sdruženého románského okénka.

Nové poznatky týkající se dvou vesnických kostelů z Domažlicka opět upozorňují na nezastupitelnost terénních výzkumů jednotlivých staveb, kterým zůstáváme stále ještě mnohé dlužní. *

Ke stavebnímu vývoji kostela sv. Bartoloměje

Pelhřimově

Vladislav Razím

Hlavní kostel ve městě pražského biskupa byl ve středověku začleněn svou západní částí do hlavní hradby městského opevnění. V baroku byla tato hradba

prolomena a kostelní trojlodi prodlouženo. Právě vrcholící rekonstrukce kostelní věže, která tvoří hlavní dominantu Pelhřimova, umožnila na krátký čas průzkum některých jejích částí, které jsou jinak nepřístupné. Ukázalo se, že tato věž, situovaná v JZ části trojlodí, má podstatně složitější stavební vývoj než se dosud předpokládalo. Poznaky z průzkumu věže rozšiřují pole možných úvah o vývoji celého kostela, jeho vztahu k městskému opevnění i jeho místu v genezi středověkého města. Vývoj věže a celého kostela je pozoruhodný také z hlediska stavebních postupů.

Hloubkový stavebněhistorický průzkum pro potřeby památkové péče II.

Michael Rykl

Praktické příklady k referátu V. Jesenského - Komorní Hrádek, Popovice, Brnky

Oprava fasád hradu Rychmburk

Jiří Slavík

Při statickém zajišťování a opravě vnějších fasád hradu Rychmburka byla provedena dokumentace dočasně zpřístupněných a stavebními pracemi odhalených partií stavby. Přitom byla zjištěna řada zajímavých situací, významně proměňujících dosud poměrně plochý pohled na stavební vývoj hradu. Dosud pro průzkum nejlákatelijí jihovýchodní fasádu s analyticky přiznanými fragmenty oken a krakorcí arkýřů nebyla zbavována kvalitních omítek a tak se průzkum a dokumentace soustředily na sousední severovýchodní a severozápadní fasádu. Kromě zbytků původní výstavby hradu byly zjištěny nejméně dvě gotické přestavby, stopy po požáru, gotickorenesanční přestavbu a úpravy hradu na přelomu 18. a 19. století. Přitom byly shledány nové poznatky o stáří a stavebním vývoji známé suterénní místnosti, sklenuté na středověký pilíř.

Slatina - obec, židovské ghetto

Josef Smitka

Několik poznámek o SHP ve vztahu k obnově fasád historických staveb

Miloš Šolc

Úloha projektanta, zpracovatele SHP a památkáře je v rámci přípravy a provádění obnovy rozdílná, a to bez ohledu na to, že všechni tři mohou mít shodné vzdělání, srovnatelné zkušenosti a stejný zájem. Jakkoliv by se každý měl držet svého kopyta, je nezbytné, aby rozuměl navazujícím specializacím a aby nikdy neztrácel ze zřetele souvislosti. Jedna věc je průzkum, druhá jeho interpretace a třetí to, co se má s památkou udělat. Uvedme některé okruhy problémů, pro které je charakteristické, že nejsou vyvolávány bezohlednosti stavebníka, ale které lze obvykle příčlit na vrub zpracovateli průzkumu, projektantu nebo památkáři:

Barevnost nelze odtrhávat od materiálu, a to nejen proto, že zdaleka ne všechny historické fasády byly natírány. Čím se v principu liší disperzní fasádní nátěr od plastového okna? Je zásadní chybou vytrhávat barevnost omítky z celkového rámce. Důvody, proč není vhodné rozbitit výtvarný účinek celku fasády analytickou prezentací fragmentů, vysvětlil již před pojedinou minulého století Václav Wagner. Takové počinání velmi trefně nazval vivisekci. Přesto se stále znova s tímto problémem setkáváme. Současnemu stavu poznání odpovídá požadavek respektovat památku v bohatosti jejího historického vývoje. Jmenovitě je v této souvislosti potřeba upozornit na okna. Okna s vnějšími rámy v lici fasády a křídly ven otvíratými již mají takovou výtvarnou a historickou hodnotu, že je třeba je velmi důsledně chránit, a to jak před výměnou za moderní okna s novodobým výrazem, tak za historizující napodobeniny oken barokních. Existuje-li více hodnotných redakcí fasády, je třeba si vybrat jednu a tu s ponecháním dochovaných hodnotných mladších úprav obnovit. Pokud není reálný přijatelný kompromis mezi stavem "původním" a stavem dochovaným, nezbývá než na návraty do historie rezignovat a přidržet se dochovaného stavu. Krajně nevhodné je svévolné kombinování jednotlivých historických vrstev. Stejně tak až na zřídkavé výjimky potvrzující pravidlo není přijatelné, aby se za základ obnovy fasády vzal starší stav, který ovšem po přestavbě nebo nástavbě tvoří již jen zlomek existující budovy.

Hrad Blansko a jeho stavební vývoj

Jan Štětina

Nejstarší části hradu, vystavěnou před r. 1267 je zadní hrad za dvojitým, ve skále vytesaným, příkopem. Úzký ostroh podnínil řešení této části jako protáhlého oválu, vymezeného vysokou a silnou pláštovou hradbou. Na přístupové, západní straně ostrohu před čelem jádra přepažovala nižší parkánová zeď s nevelkou čtverhrannou, snad věžovitou branou, zadní stranu hradu chránil příkop a val. Uvnitř nádvoří je nutno předpokládat palác a provozní budovy. Z původních, dnes nedochovaných staveb hradu mohou pocházet tři pískovcové architektonické prvky, sekundárně zazděné do mladšího objektu hradního paláce. Terénní relikt obdélného objektu na jižní straně nádvoří není

v současnosti datovatelný. Později, snad někdy v 1. pol. 14. stol. byl původní hrad rozšířen o rozsáhlou přední část, ohrazenou 150-160 cm mocnou kamennou hradbou. Vstupní cesta ústila do kulisové brány v pravoúhle silně zataženém SZ rohu dispozice. Na polygonálně vypjaté čelo předního hradu, od vyvýšené planiny před hradem oddělené příkopem, navazovaly na severu a jihu přímé hradební zdi, přepažující strmé svahy ostrohu a znemožňující průnik obléhatelů k bočním stranám předního hradu. Nižší severní části předního hradu procházela vstupní cesta k zadní části dispozice. Možnosti zástavby eliminovalo silně stoupající podélne skalní žebro, na jehož západním konci - v přední části hradu, nad vstupní branou, vznikla patrně věžovitá stavba rozměrů asi 11 x 15 m. Stavební technologii se tato etapa odlišuje od poslední fáze, v níž v areálu zadního hradu vznikl nový palác a z obvodu hradu vysunuté severní stavení. Tuto etapu je snad možno identifikovat se zprávami o stavební činnosti z r. 1349.

Mohutný palác rozměrů cca 38 x 9,5 m zaujal snad místo svého předchůdce na jižní straně zadního hradu. Dispozici přízemí (a pravděpodobně i patra) tvorily dva velké sály a menší místnost ve východním zakončení. Stropy nad přízemím i patrem byly trámové, západní část budovy v každé z úrovní osvětlovalo minimálně pět oken. Fragment chodbičky v sile západní zdi může upomínat na původní vstup do patra objektu. Existenci dalšího zděného podlaží dnes nelze potvrdit. Ve východním rohu dvora k paláci přiléhal přístavek neznámé podoby a funkce. Snad současně byla zvenčí k SV straně pláštové zdi přistavěna budova lichoběžného půdorysu cca 15 x 16 m, založená již v prudkém svahu. Stavení mělo nejméně dvě zděná podlaží, oddělená trámovými stropy a sloužilo pravděpodobně jako nový vstupní objekt zadního hradu, do nějž pod severní hradbou jádra vedla z brány v parkánové zdi vstupní komunikace. Stavební aktivitu kolem poloviny 14. století se vývoj hradu prakticky ukončil. Rozlišení jednotlivých stavebních fází ztěžuje výhradní uplatnění místního devonského vápence; v mladších etapách doplněného cihlami; a absence primárně umístěných architektonických prvků.

První fáze hradu uplatněním pláštové hradby i výběrem staveniště připomíná blízký (a současný) hrad Holštejn. Pláštovými hradby byly i nedaleké Letovice (2. pol. 13. stol.) a Boskovice (konec 13. stol.). realizace předního hradu s rozsáhlou, k zastavění ztěží využitelnou ohradou byla snad motivována snahou o lepší kontrolu vstupní cesty a o pojmutí nebezpečné výšiny před čelem hradu do jeho areálu. Věžovitá (?) stavba v čele předního hradu má analogii v předpokládaném donjonu starší části Nového hradu u Olomouců z 1. pol. 14. stol. Výstavba rozsáhlého paláce, vybaveného v patře téměř pravidelně rozništěnými velkými okny, nemá v nejbližším okolí analogie. Uplatněním dispozice s velkými sály vychází z tradic přemyslovských paláců, vnitřní vybavení (trámové stropy, asi obdélná okna) však již může poukazovat k palácům lucemburské éry. (Podobný je např. i starší palác hradu Frejštejna z 1. třetiny 14. stol.)

K možnostem datování fortifikační architektury

Jiří Varhaník

Možnosti datování staveb fortifikační architektury jsou v praxi obvykle determinovány malým nebo dokonce vůbec žádným zastoupením architektonických článků, které by bylo možné standardním způsobem chronologicky zařadit na základě jejich morfologie. O to větší pozornost je třeba věnovat technickému řešení a vybavení zkoumaných staveb, interpretaci funkcí jejich jednotlivých částí a komparaci s možnými dobovými analogiemi. Zásadním způsobem může k jejich datování samozřejmě přispět archeologický výzkum, který by se ovšem měl omezovat spíše jen na ohrožené lokality. Široké možnosti nabízejí přírodovědné metody, zejména dendrochronologická analýza dochovaných dřevěných prvků, která však byla v praxi užívána zatím jen velmi vzácně. Uvedené metody demonstruje přehled dosavadních názorů na datování věže Kotnova někdejšího hradu Hradiště v Táboře.

Dendrochronologický průzkum hradů na Zlínsku

Radim Vrla

Zámecký park v Ostrově - průzkum a možnosti poznání

Lubomír Zeman

Osmým divem světa nazval Zámeckou zahradu v Ostrově karlovarský lékař Michael Raphael Schmutzner (Schmutzen) ve svém spisu "De Nymphis Carolobadensis" v roce 1663. V průběhu svého více

než tří a půl století trvání zaznamenal celkem čtyři vývojové etapy.

Až do konce sasko-lauenburského a bádenského období se zámecká zahrada udržovala ve svém formálním stavu. Po předání ostrovského panství velkovévodům z Toskány 1806-1811 se rychle pustnoucí zahrada přeměnila v přírodně-krajinářský park a tato jeho čtvrtá podoba trvá až do současnosti. Po období úpadku a dlouhodobé devastace zahájilo Město Ostrov postupnou obnovu parku, historicky i krajinářsky velice cenného prostoru, označovaného kdysi jako osmý div světa.

Některé poznatky z inventárního průzkumu hospodářských dvorů

Jan Žizka

Bude podána stručná informace o inventárním průzkumu hospodářských dvorů ve středních Čechách. Dále budou s komentářem na obrazové dokumentaci předvedeny některé pozoruhodné hospodářské stavby, jejich konstrukce, detaily fasád atd. Smyslem příspěvku je ukázat na hodnoty a problematiku tohoto typu historických staveb a vyzvat ke spolupráci na inventárním průzkumu v ostatních krajích Čech a Moravy.

Zájezd

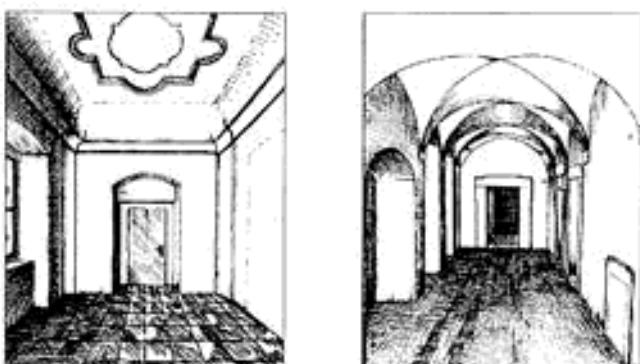
Hubenov

V roce 1728 započal opat Evžen Tytl výstavbu nejhonosnějšího dvora plaského kláštera. Dostavěn byl až za následujícího opata Celestýna Stoye, kdy byla postavena mléčnice uprostřed nádvoří. Architektonický návrh je připisován Janu Blažejovi Santinimu. Některé návrhy provedl asi i sám opat Tytl. Stavitelem pak byl poddaný Matěj Ondřej Kondel. Elegantní architektura dvoru na půdorysu kosočtverce s průjezdním obytným křídlem a šestibokou sýpkou v protilehlém rohu patří k nejkrásnějším stavbám tohoto druhu u nás. V obytném křídle je zachována kaple. Dvůr je v dobrém stavu a probíhá zde rekonstrukce.

Lednice

Dvůr Lednice založilo pláští cisterciáci na přelomu 16. a 17. stol. Za opata Silvestra Hetzera (1748 – 1755) byl dvůr nákladně přestavěn. Přestavba byla ukončena za opata Fortunáta Hartmana v 50. letech 18. stol. Architektura dvora je zvenku nenápadná. Uvnitř nás však překvapi levé křídlo zaklenuté křížovými klenbami a vybavené mohutnou černou kuchyní. Pravý patrový zámecký trakt zase skrývá místnost zdobenou štukovým zrcadlem, kde se zřejmě nacházela kaple sv. Floriána. Dvůr Lednice zatím čeká na své prozkoumání a zhodnocení.

Lednice : kaple, chodba ve starém zámečku

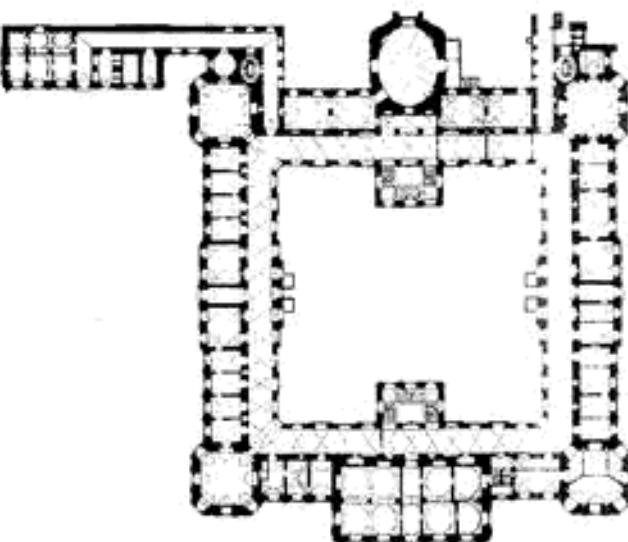

Plasy : 1. konvent, 2 prelatura, 3 sýpky s královskou kaplí, 4 kostel Nanebevzetí Panny Marie, 5 kostel sv. Václava, 6 klášterní dvůr,

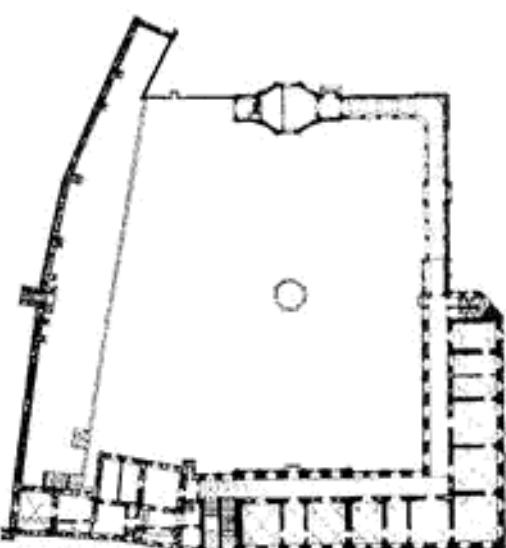

Plasy

V odlehém místě, na břehu řeky, jak to vyžadovaly regule řádu, vybudovali cisterciáti miniší v letech 1154 – 1204 konventní kostel a klášter. Z bohaté románské výstavby zbývají části zdíva kostela Nanebevzetí Panny Marie a hospodářského dvora. Z ranného období se zachovala patrová kaple vybudovaná kolem 1265. Představuje vynikající příklad raně středověké sakrální architektury s bohatou architektonickou výbavou. Druhé významné období v životě kláštera nastalo po třicetileté válce. Plasy se staly jedním z center výtvarné evropské kultury. Monumentální areál, na který navazuje řada staveb v okolí i v celém klášterním panství, činí z plas perlu západních Čech. Po zrušení kláštera za Josefa II. byly budovy ucháněny a staly se majetkem knížete Metternicha.

Půdorys přízemí konventu v Plasích, stav na poč. 20. století.

Půdorys prelatury v Plasích podle plánů z počátku 20. století. Jevá, nepravidelná část starší. Santini ovský letohrádek začleněn do ambitové chodby.

Plasy : Barokní opatství se zakresleným starším stavem